

De dolda berättelserna

- en del av Sveriges koloniala arv

Faaid Ali-Nuur från Afrosvenskarnas riksförbund är ekonomisk historiker och projektledare för "I slavhandelns fotspår". Hans budskap är att det finns dolda berättelser, berättelser som är en del av den svenska historien men som först kan vara svåra att urskilja under ytan av den traditionella historiska berättelsen. För att bidra till rättvisa är det vår skyldighet att lyfta fram de dolda berättelserna.

Vi intresserar oss alltmer för vårt förflutna och försöker genom det att förstå vår samtid bättre. Vi ser historien som en viktig del av oss, oavsett i vilken form eller medium den kommer i. Varje händelse eller aktivitet som anses vara till intresse för allmänheten läggs till i vårt kollektiva minne. Frågan är bara vilka delar som ges plats?

En del saker hamnar på en upphöjd plats i det kollektiva minnet, medan andra förblir dolda. Att Sverige deltog i kolonialism och slavhandel har till exempel haft otroligt svårt att fästa sig i den nationella historieskrivningen. Det är inte det att Sveriges delaktighet och enorma vinster på kolonialism och slavhandel är okänt. Åtminstone inte inom de högre utbildningsan-

stalterna och inte av de folk som drabbades av Sveriges och andra europeiska nationers förehavanden under kolonialismen och slavhandeln. Men trots att man känner till den här historien på många håll så presenteras den med jämna mellanrum som något nytt eller som ett avslöjande i svenska sammanhang.

En vandring genom Gamla stan i slavhandelns fotspår

I över ett år har vi i Afrosvenskarnas riksförbund arbetat med ett nytt koncept för att berätta om Sveriges inblandning i kolonialismen och slavhandeln, och dessutom om framstående svenskers bidrag till afrofibins utbredning. Vi har tagit fram en berättelse som behandlar Sveriges koloniala historia och hur mäktiga, framstående institutioner och personer har resonerat kring den här historien. Berättelsen har vi sedan kopplat till byggnader, platser och monument i Gamla stan i Stockholm, vilket har resulterat i stadsvandringen "I slavhandelns fotspår".

Några av stadsvandringens nedslagsplatser är Carl von Linnés residens, Grillska huset och Gustav III:s staty. Gemensamt för dem är att historieskrivningen om de här personerna (Uppsalaprofessorn, adelssläkten och monarken) ofta är ensidig. Personerna är i stort sett enbart kända för sina positiva bidrag. Men Linné, delar av släkten Grill och Gustav III har också gemensamt att de har spelat en viktig roll i kolonialism, slavhandel och afrofibins utbredning. Det senare har visat sig vara något som är okänt för många som deltar i stadsvandringen. Man känner mycket väl till den positiva bilden av personerna men inte att de också på

olika sätt bidragit till fruktansvärda händelser i mänsklighetens historia. De som inte känner till hela bilden av Linnés, Grills och Gustav III:s liv berättar ofta att de har fått lära sig en ensidig bild i skolan. Man varför är då undervisningen i skolan är upplagd på det här sättet?

Makten skriver historien

Det har ofta varit segraren som skrivit historien och så är det även med vår nationella historieskrivning idag. Linné, Grill och Gustav III tillhör definitivt de som vann på kolonialismen och slavhandeln. Och det är från deras perspektiv som historieundervisningen utgår. Frågan är bara om den här historiska berättelsen är den mest kompletta och sanna. Tyvärr tystar den gängse historieskrivningen ofta ner andra röster som vill lägga en annan bild av hur saker förhåller sig till vårt kollektiva minne. Historieskrivningen som vi har att förhålla oss till idag är ofta ensidig vilket gör att historien nästan alltid berättas från de rika och mäktigas perspektiv. Man kan fråga sig hur bilden av Linné, Grill och Gustav III sett ut om de människor som föll offer för deras göranden och låtanden hade fått vara med och säga sitt?

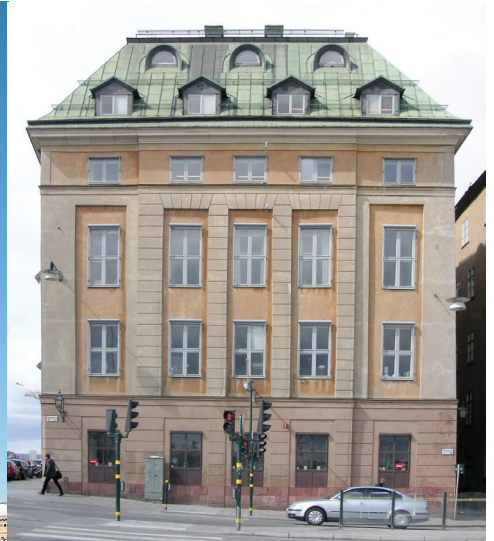
I den svenska historieskrivningen uppfattas landets koloniala historia och arvet efter det som kontroversiellt och vållar mer debatt än andra delar av den gemensamma historien. Kolonialismen och slavhandeln framställs som obetydliga delar av landets historia trots motsatsen. Man lyfter gärna fram att antalet registrerade svenska skepp var få i jämförelse med andra europeiska nationers, men man pratar inte lika mycket om det gemensamma europeiska projektet som gynnade hela den västeuropeiska ekonomin och som samtidigt missgynnade hela den afrikanska ekonomin. Man talar inte heller särskilt mycket om det tankegods som den här historien efterlämnat sig och som har haft kraftig påverkan på hela den globala mänskligheten.

De ensidiga berättelserna är farliga

Hade några av dem som drabbats av landets koloniala affärer och slavhandeln getts utrymme att dela med sig av sina berättelser så skulle hela vår gemensamma historieskrivning med säkerhet ha varit annorlunda. De dolda berättelserna hade fått komma fram till allmänheten. Globaliseringen, industrialiseringen och upplysningen är exempel på några områden i historieundervisningen som hade behövt stöpas om. Vi skulle ha fått veta att Gustav III inte bara var en teaterälskande kung utan också en kolonist som var ansvarig för att ha förslavat tusentals människor. Vi skulle ha fått veta att Carl von Linné inte bara var en duktig vetenskapsman på sin tid, utan att han också bidrog till att legitimera och popularisera rasismen som fortfarande förpestar miljontals människoliv. Vi skulle ha fått veta att den rika finansfamiljen Grills rikedomar inte bara kom från ärlig grossisthandel, utan att rikedomarna också kom från handel med människor som om de vore vilka varor som helst.

Därför är de dolda berättelserna viktiga. För att bidra med ett annat perspektiv, för att bidra med rättvisa och sanning och inte minst för att komplettera en historia som annars är ensidig. De dolda berättelserna är till en början svårare att upptäcka en segrarens historia. För att hitta dem krävs det ofta en större ansträngning, men vi måste vara beredda att göra den ansträngningen för att inte sprida en falsk, ensidig eller ofullständig bild av historien.

● **Text: Faaid Ali-Nuur, ekonomisk historiker**
Afrosvenskarnas Riksförbund

Grillska huset. Även om det länge varit ett underbeforskat område och ett svart hål i historieböckerna, vet vi nu mer om Sveriges inblandning i slavhandeln. Ön S:t Barthelémy i Västindien fungerade till exempel som transithamn för slavhandeln. Den svenska profiten kom från att man beskattade frakten av slavar från ön. Detta fortsatte flera decennier efter att den svenska slavhandeln förbjöds 1815 då man upplät ön till andra länder för slavauktioner och vidare transporter. Vinsterna tillföll den svenska staten (¼) och aktieägarna (¾) i Västindiska kompaniet som hade monopol på all handel via S:t Bartelémy. Familjen Grill var en av de stora aktieägarna. Läs mer i Integrationens svarta bok (SOU 2006:79). Den går att ladda ner på

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2006/08/sou-200679/>

Gustav III:s staty Ön S:t Barthelémy blev en svensk koloni 1784 då Gustav III undertecknade ett traktat med Frankrike. S:t Bartelémy överlämnades till Sverige mot att Frankrike fick rätt att tullfritt lagra varor i Göteborg. Gustav III och det nybildade svenska Västindiska kompaniet förvandlade den lilla ön till en blomstrande handelskoloni. Kungen (Gustav III och senare sonen Gustav IV) var också personligen den enskilt största aktieägaren.

I ett kungligt brev, daterat den 12 mars 1790, till kammarrätten och konseljen på S:t Barthelémy, stadgades: "Fri införsel och handel af svarta slavar eller så kallade Nya Negrar från Afrika förunnas alla nationer utan att erlägga någon afgift vid utlossandet". Slavar som rymde ansågs vara ett svårt problem på öarna i Karibien, trots att straffet var brutal tortyr, ibland även döden.

Carl von Linné - Räntmästarhuset. Carl von Linné klassificerade inte bara in djur och växter i olika kategorier och system utan även människor. Han var den förste som delade in människor i ett hierarkiskt system baserat på hudfärg med de vita överst och svart underst. Den vita människan (Europaeus) beskrevs som intelligent och företagsam medan den svarta (Afer) var trögtänkt och lat. På så sätt gavs länge vetenskaplig legitimitet till olika politiska och ekonomiska projekt.

Stadsvandring "I slavhandelns fotspår"

Lär mer om Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln. Följ med Afrosvenskarnas riksförbund på en stadsvandring i Gamla stan med start inne på Kungliga Myntkabinettet.

Bokning av grupper

Boka en egen stadsvandring. Kontakta stadsvandring@afrosvenskarna.se för mer information.

Öppna stadsvandringar

Fredagar kl. 13:00-14:30, fr o m 11 mars.
Biljetter: 150 kr. Föranmälan krävs och görs till stadsvandring@afrosvenskarna.se (minst 6 personer/vandring behövs).

Samlingsplats

Kungliga Myntkabinettet
Slottsbacken 6